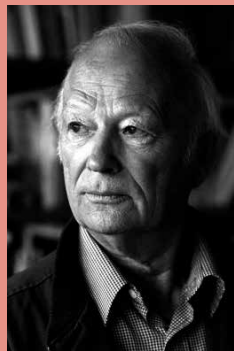

Kan elke minderheid wel een staat worden?

De onrust momenteel in Irak heeft een minderheids-meerderheids-kwestie als achtergrond. Onder dictator Saddam Hoessein hadden de Soennieten meer macht dan de Sjiieten. In de tijd van VS-president Bush jr. is dat omgedraaid. Maakten de Amerikanen toen een grote fout? Alle macht in Irak lijkt nu in handen van de Sjiieten. De contacten met het sjiietische bewind van Iran zijn nu opvallend goed en de aanwezigheid van menig Iraniër in Bagdad leidt tot angstverhalen. Democratie is moeilijk, maar waarom is er niet gezorgd voor een breed gedragen nieuwe regering na het bewind van Saddam Hoessein? Zo mogelijk ook door de Koerden, een nationale minderheid in het land. Die positie hebben de Koerden tevens in Syrië en Turkije.

Het Westen heeft na de twee Wereldoorlogen meerdere staten hun politieke identiteit (terug) gegeven, maar is daarbij vergeten ook de Koerden een eigen staat te geven. Die Koerdische droom van een eigen staat is nog niet weg, maar 20 jaar geleden merkte ik al dat de Koerden al blij zijn met publieke erkenning van hun cultuur en taal naast het Turks. Er waren toen Turkse groepen die die wens steunden, naar verluidt ook de jonge Erdogan in die tijd. Ziehier de vredesoplossing bij uitstek voor landen met grote historische etnische minderheden. Een deel van de Koerden greep voor hun acties naar geweld, via de PKK. Vergeten wordt vaak dat het grootste deel van de Koerden gewelddoos bleef. Erdogan staaarde zich blind op de PKK. Hij meent niets anders te kunnen doen dan tegen hen ten strijde te trekken. Dat kostte al veel mensenlevens.

Elk volk een eigen staat gunnen lijkt prachtig, maar geeft nogal wat problemen. Zeker in landen als het Osmaanse Turkije met haar glorieuze geschiedenis. De Koerden eigen taal- en andere culturele minderheidsrechten geven, lijkt een compromis, zo niet een sleutel tot vrede. Hiermee krijgen de geweldloze Koerden de wind in de zeilen en lijkt de angst en het motief van Erdogan om de PKK te moeten bestrijden met geweld, minder acuut te worden. Als dit in Turkije lukt, moet het ook een begaanbare weg zijn voor de Koerden in Irak en in Syrië.

De contacten met die drie landen vanuit de Europese Unie of via de Verenigde Naties lijken me erg belangrijk. Zo kan er iets positiefs gedaan worden voor de Koerden, namelijk door bij Turkije, Syrië en Irak te pleiten voor publieke of officieel erkende culturele minderheidsrechten voor hen. Wellicht kan Nederland hiertoe zelfs het initiatief nemen.

Dr. Hans Feddema is antropoloog, voorheen universitair docent en publicist

Vlees eten is niet vanzelfsprekend moreel gerechtvaardigd

Het eten van vlees staat regelmatig ter discussie. In 2018 aten we als Nederlanders gemiddeld iets meer dan 77 kilo vlees per persoon. Vanuit het oogpunt van dierenwelzijn zijn er veel bezwaren. Filosoof Brandon Pakker werpt een filosofische blik op vlees eten en zijn eigen rol daarin.

Brandon Pakker

Hypocriet. Dat is wat ik ben. Of misschien is een gebrek aan zelfbeheersing een betere uitdrukking. Wilszwakte, of volgens filosofen *akrasia*, staat voor het willens en wetens doen waar je niet achter staat: handelen tegen beter weten in. Het leven van een filosoof is niet eenvoudig, soms voelt het alsof het lichaam slechts gemaakt is om het hoofd te dragen. Het verlangen naar consistentie in het denken vertaalt zich helaas niet altijd in een corresponderend handelen. Deze discrepantie uit zich op verschillende manieren, maar het alledaagse scenario van boodschappen doen is herkenbaar en typerend. Allereerst: de twijfel. Een filosoof

doet niet snel boodschappen. Hij twijfelt onnodig lang over de perfecte vorm van de kiwi en de vraag of een chocoladereep wel verdiend is. Diezelfde reep legt daarom vaak een hele reis af zonder de supermarkt te verlaten. Na de twijfel arriveert de hypocrisie.

Dit besef drukt op mijn geweten wanneer mijn zwakke wil bezwijkt onder de keuze voor het vierkante plastic bakje met de bekende vormloze rode massa: vlees. Met tegenzin leg ik dit in mijn boodschappenmand en eenmaal thuis plaats ik dit het liefst

uit het zicht van mijn partner die mij, terecht, weer zal wijzen op mijn wilszwakte. Gedurende de jaren heb ik vele discussies gevoerd over de vraag of vlees eten, en de industrie die dit mogelijk maakt, moreel gerechtvaardigd is. Tot op heden ben ik hier geen valide argument voor tegengekomen. Hieronder een korte schets van twee veelgehoorde 'argumenten' voor vlees eten en de kritiek die een hypocriete filosoof hier tegenin kan brengen.

Zeur niet zo, het is toch lekker!

Dit is een veelgehoorde reactie. Ik zou hypocriet zijn wanneer ik zou beweren dat ik dit vroeger niet vaak genoeg geroepen heb. Dat heb ik dus ook nooit geroepen. In de filosofie is het niet ongewoon om de onjuistheid

van een argument aan te tonen door gebruik te maken van instrumenten als de hyperbool en de analogie. Laten we eens bekijken wat hier nu werkelijk gezegd wordt: het is ethisch verantwoord om dieren te doden omdat het eten ervan een prettige smaaksensatie oplevert.

Door het inzetten van een analogie en een extreme casus kan de absurditeit van dit argument eenvoudig worden aangetoond. Want als 'iets lekker' vinden het enige criterium zou zijn om gedrag ethisch te verantwoorden, kan een pedoseksueel zich

op grond van hetzelfde criterium verdedigen. Zijn of haar (afkeurenswaardige) gedrag wordt immers ook gemotiveerd door het (perverse) zintuiglijke genot dat het oplevert. Er bestaat hier geen wezenlijk verschil met de argumentatie van de vleeseter. Ik heb inmiddels geleerd—al was dit eigenlijk geen verrassing—dat dit voorbeeld het niet goed doet op feestjes, maar daaruit volgt niet dat de analogie niet juist is. Het laat zien dat 'iets lekker vinden' nooit het enige criterium kan zijn om gedrag te rechtvaardigen dat een negatieve invloed heeft op de ander. Ook het niet-menselijke dier is namelijk intrinsiek gemotiveerd om te blijven leven en heeft er belang bij om niet te lijden. Dit belang wordt fundamenteel geschonden door de bio-industrie en Marianne Thieme heeft gelijk met haar opvatting dat de consument met mes en vork een enorme invloed heeft.

We zijn gemaakt om vlees te eten!

Deze redenering wordt eveneens vaak als argument voor vlees eten genoemd. Op het eerste gezicht klinkt het tamelijk overtuigend. Is het bijvoorbeeld niet verdacht toevallig dat ons gebit geschikt is om vlees te eten en ons darmstelsel relatief kort is waardoor vlees sneller verteerd kan worden? Als ons lichaam ervoor gemaakt is, waarom zouden we er dan geen gebruik van mogen of zelfs moeten maken? Er wordt hier echter een prescriptieve leefregel ('vlees eten is moreel gerechtvaardigd') afgeleid uit een descriptief empirisch gegeven ('een voor vleeseten geschikt lichaam'). De Schotse filosoof David Hume laat goed zien dat er hier iets misgaat. Er bestaat namelijk een duidelijk verschil tussen een feitelijk gegeven en een normatieve uitspraak. Het is daarbij niet duidelijk hoe je het laatste uit het eerste kunt afleiden. Meer specifiek maakt de voorstander van dit argument zich

schuldig aan een bekende drogreden, namelijk een beroep op de natuur: iets is goed omdat het natuurlijk is. Maar ook hier kan de inzet van de eerdergenoemde instrumenten laten zien dat absurde en onwenselijke conclusies het gevolg zijn.

Stelt u zich namelijk eens een wereld voor, planeet X, waarop wezens leven die in bijna elk opzicht op ons lijken.

Ook op deze planeet vond natuurlijke selectie op basis van evolutie plaats, maar de mensachtige wezens die hier ontstaan zijn beschikken door toevallige mutaties over een gebit en verteeringsstelsel die niet lijken op de onze. Deze wezens zijn bijzonder benieuwd naar onze wereld en ze besluiten ons op te zoeken. Na een korte rondleiding in de Efteling verdwaalt de extraterritoriale diplomaat genaamd Zork in het Sprookjesbos. Zork heeft trek en ziet per toeval een kindwagen achter het huis van de vader en stiefmoeder van Hans en Grietje staan. Op planeet X eet je wanneer je trek hebt, moraliteit of geld bestaan

er niet. Dus Zork waggelt ernaartoe en zet zijn tanden in de baby. Onze baby's blijken vol met nuttige voedingsstoffen te zitten; en ze zijn nog verdomd lekker ook! Tijdens het uitbuiken beseft Zork dat mensenbaby's veel beter te verteren zijn dan die waardeloze baby's van planeet X. Zijn gebit en verteringsstelsel blijken van nature perfect afgestemd te zijn op het verteren van mensenbaby's.

Natuurlijk is dit een idioot verhaal, maar het punt is duidelijk: als voor de aardse vleeseter geldt dat het eten van vlees, en de industrie die dit mogelijk maakt, moreel gerechtvaardigd is omdat zijn lichaam hierop is afgestemd, dan geldt dit net zo goed voor onze Zork. Maar de meeste mensen met een greintje moreel besef zien in dat dit tot absurde conclusies leidt: op grond van een arbitrair natuurlijk feit kunnen geen morele leefregels afgeleid worden.

Vanavond kies ik voor een veganistisch gerecht. Doet u mee?

Foto: Pixabay

Brandon Pakker is filosoof en redactielid van De Linker Wang